

L'àngel exterminador de la història

MARINA
ESPASA

Cap al principi d'aquest llibre, una lluitadora clandestina brasilera parla de la impressió que li ha fet tornar a veure

El àngel exterminador, de Buñuel. La presó imaginària on queden atrapats els protagonistes li sembla el mirall perfecte de la situació del Brasil sota la dictadura: "una tensió insuportable i sense cap perspectiva de res". Aquest és l'ambient en què transcorre tota la novel·la, que segueix la peripècia d'un pare a la recerca de la filla desapareguda. Fa la sensació que la dictadura militar brasilera no ens és tan coneguda com altres dictadures sud-americanes, perquè hi ha relativament poques obres literàries i cinematogràfiques d'allà que es tradueixin o que s'estrenin amb regularitat al nostre país, i és per això que és una bona notícia que les editorials independents publiquin llibres com aquest. Durant els anys més foscos del règim, una quantitat encara mai reconeguda d'opositors, "comunistes" o tot el que s'hi pogués assemblar (membres de bandes armades o gent simplement "incòmoda") van desaparèixer al Brasil: això vol dir que van ser detinguts, torturats i esquarterats, i que els seus familiars van vagar anys i panys com ànimes en pena rere les pistes més miserables i més impossibles.

El periodista Bernardo Kucinski (1937) va perdre una germana i un cunyat d'aquesta manera, i no ha estat fins quaranta anys després que ha volgut –o ha pogut– transformar aquella tragèdia familiar i política en una ficció literària. Kucinski recorda la interpretació que Milan Kundera va fer de l'obra de Kafka com un "totalitarisme familiar", al qual ell oposa el "totalitarisme institucional", que fa que la culpa que-

di repartida en cada individu supervivent en forma de drama personal i familiar, en lloc de gestionar-la com la tragèdia col·lectiva que és. Girar full i pagar unes indemnitzacions ràpides i mesquines als familiars dels desapareguts és el que va fer el govern posterior a la dictadura, el que Kucinski defineix com "una maniobra subtil que intenta fer de cada família un còmplice involuntari d'una determinada mane-

Les tres morts de K.

Bernardo Kucinski
Traducció Pere Comellas
Il·lustració d'Elisabet

LESTRES
MORTS DE K

BERNARDO
KUCINSKI
RAIG VERD

TRAD. PERE COMELLAS
182 PÀG. / 19 €

ra de relacionar-se amb la història".

Perquè *Les tres morts de K.* és una novel·la, això sens dubte. El títol ja dóna una pista important: no es parlarà d'una sola veritat, ni d'una sola manera de morir. Cadascun dels 28 capítols breus, quasi relats, en què està dividida el protagonista algú que ha tingut un paper més o menys directe en la desaparició de la filla del protagonista: una dona de la neteja de les cel·les de tortura, un rector d'universitat que expulsa la professora desapareguda davant la inoperància dels seus companys, o uns capellans que demostren fins on pot arribar la veritable dimensió del missatge evangèlic quan es tracta d'aferrar-se al poder més il·legítim. A mesura que avancem prenem consciència de la complexitat dels fets: l'autor no s'està de denunciar també el messianisme de l'esquerra revolucionària, el comportament paramilitar de moltes cèl·lules dels grups armats i l'egoisme del pare, que no havia parat esment a educar la seva filla, capficat com estava en l'estudi de la literatura en jiddisch. El to contingut amb què ho fa i el llenguatge, que podria ser el d'una acta dels fets, no tenen res de fred, sinó tot el contrari: es pot denunciar amb contundència i alhora amb la tendresa que desperta "el cos devastat d'un vell sustentat per dos ulls –dues flames– que eren l'encarnació de la desesperació".